

Hvad er

Når professor Jesper Madsen stille og roligt forklarer, hvad adaptiv forvaltning går ud på, virker det lige pludselig ikke så indviklet.

” Vi, der kan lidt skoleengelsk, kan jo hurtigt konstatere, at „to adapt“ må handle om at tilpasse “

Stig Tjellegaard Møller

Tekst: Stig Tjellegaard Møller

Foto: Anders Tvevad/Scanpix og Steen Axel Hansen, Danmarks Jægerforbund

MAN FORNEMMER EN vis irritation blandt en del jægere over begrebet adaptiv forvaltning. Adap.. a hva' for noget? Ja, hvad er det for et fint ord „adaptiv“, og hvad dækker det over? Jæger har sat sig for at prøve at forklare, hvad begrebet egentlig rummer. Vi lagde derfor vejen forbi professor Jesper Madsen på DCE ved Aarhus Universitet for at få en forklaring.

Jesper Madsen må være ham, der skal have æren - eller „skylden“ - for, at der i dag tales meget om adaptiv forvaltning i biolog- og jagtkredse. Og det har undret ham, at emnet er blevet genstand for heftig debat, efter han bragte den adaptive forvaltning på banen i forbindelse med ønsket om en reducere af bestanden af kortnæbbet gås.

- Jeg fornemmer, at nogle søger efter en skjult dagsorden. Altså, at adaptiv forvaltning handler om at få reduceret jagtmulighederne for de

danske jægere, ja måske et forsøg på at få begrænsninger lempet ind sådan lidt ad bagdøren. Omvendt så beskylder ornitologerne mig for, at adaptiv forvaltning handler om at tillade så meget jagt som muligt. Begge dele er altså en misforståelse, siger Jesper Madsen.

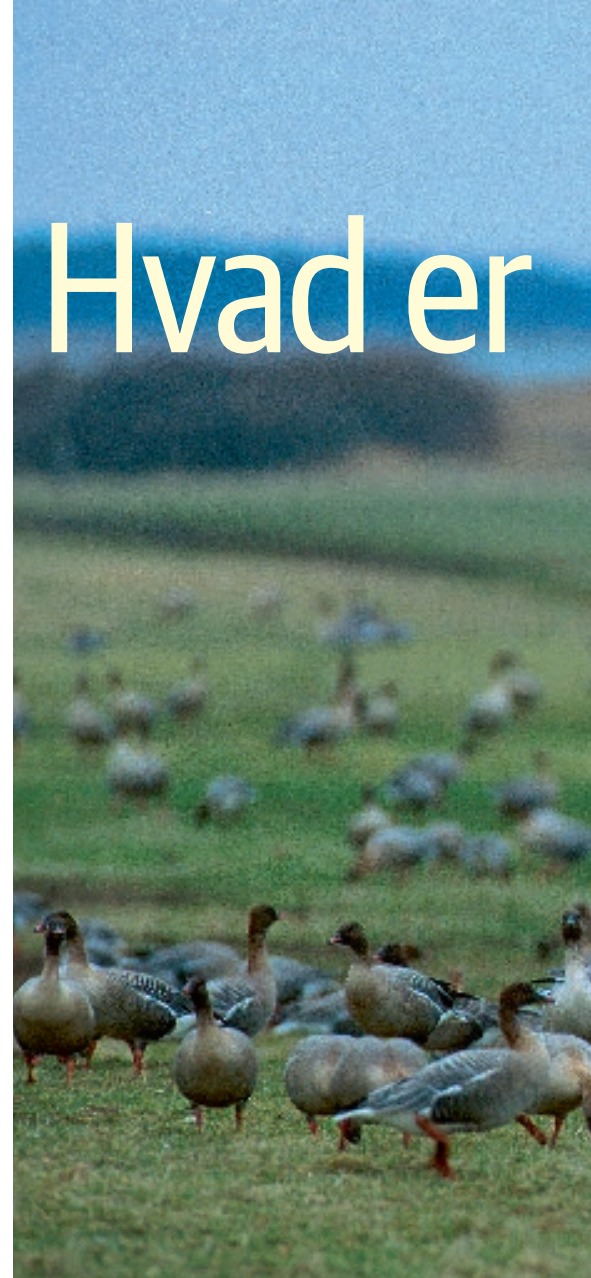
Vi, der kan lidt skoleengelsk, kan jo ganske hurtigt konstatere, at „to adapt“ må handle om at tilpasse - og til det nikker Madsen. Men det kan man jo gøre på mange måder, så det er kun den indledende fase til en bedre forståelse af begrebet.

Arter med problemer

- Jeg vil mene, at man kan bruge adaptiv forvaltning i forhold til alle levende arter, men det giver mest mening i de tilfælde, hvor der er et problem. Det gælder, hvis en vildtart som kortnæbbet gås forekommer i et så stort antal, at de forvolder skade på

naturen, eller hvis der er tale om arter, der er under pres, og hvor der er et behov for at få hævet antallet af individer, som f.eks. for agerhøne og hare. Dette bringer os til en væsentlig beslutning for det videre arbejde, nemlig beslutningen om et mål for forvaltningen af en given art, i dette tilfælde et mål for bestandens størrelse. Det er en politisk beslutning, som ideelt set træffes på baggrund af faglig rådgivning. Målet vil i dansk sammenhæng blive besluttet i Vildtforvaltningsrådet, men vil for trækende arter jo kræve et større internationalt samarbejde. Det gælder for kortnæbbet gås, der ruger på Svalbard og siden trækker gennem Norge og videre til overvintring i Danmark, Holland og Belgien.

- I Nordamerika har man i årtier benyttet sig af adaptiv forvaltning, og det har vist sig at være en særdeles gangbar metode, siger Madsen.

adaptiv forvaltning – og hvorfor?

Kortnæbbede gæs på rasteplads ved Husby Klit, Vest Stadil Fjord.

- Baggrunden var, at deres vildt- og jagtforvaltning var meget ad hoc-præget og ukoordineret. Taler man f.eks. om trækvildt, der bevæger sig fra Canada gennem adskillige stater i USA og til Mexico, er der brug for en koordinering mellem disse områder. Det handler om at få et helikopterperspektiv, så man kan anskue bestandene ud fra en helhedsbetragtning. Det samme behov, som vi har med f.eks. den kortnæbbede gås. Det nytter jo ikke noget, hvis man vil reducere antallet af kortnæbbet gås og så griber sagen an på forskellig vis i de lande, hvor den opholder sig gennem året. Derfor har vi etableret det temmelig unikke samarbejde mellem Norge, Danmark, Holland og Belgien.

Viden er væsentlig

- Det er væsentligt at have et nøje kendskab til den vildttype, der skal være genstand for adaptiv forvalt-

ning. Man skal vide, hvor stor bestanden er og også have kendskab til de mange forskellige faktorer, som spiller en rolle for udviklingen i bestanden. Men når det er sagt, så lærer vi også hen ad vejen, og vi kan blive overrasket over forskellige faktoreres rolle i forhold til udviklingen af bestanden. Og der kan for så vidt også dukke elementer op, som vi forskere ikke har haft øje for.

Når målet er fastlagt, kan vi kigge nærmere på midlerne til at opnå målet. Lad os igen tage eksemplet med kortnæbbet gås. Den er kun jagtbar i Norge og Danmark, så det handler om at skabe mulighederne for en effektiv jagt, der kan medvirke til at nedbringe antallet af gæs. Der er afholdt kurser i effektiv gåsejagt, og der er opfordret til, at jagten i områderne koordineres, altså at jægerne på frivillig basis taler sammen om, hvordan jagten skal foregå. Det har været fantastisk at op-

leve, at jægere, som aldrig har talt sammen over skellet, pludselig arrangerer fællesjagter og tilmed giver oprigtigt udtryk for den glæde, der er forbundet med at få etableret venskaber. Og for mange af dem har det betydet langt bedre jagt. En af dem, jeg besøger, skød kun nogle få gæs, før vi etablerede den adaptive forvaltning, og i dag er der tale om flere hundrede nedlagte gæs i løbet af sæsonen.

At skruer op og ned

Jesper Madsen, der er koordinator for den adaptive forvaltning af kortnæbbet gås, har naturligvis „informanter“ fra Norge, Holland, Belgien og Danmark, som betyder, at der løbende holdes øje med bestandens størrelse. - Det giver os mulighed for at kunne „skruer“ op og ned på „knapperne“, afhængig af udviklingen i bestandens størrelse. Det vil sige, at vi kan øge eller formindske jagttrykket >

Adaptiv forvaltning i kort version (jagtligt perspektiv)

Det første, der bør adresseres er:

- Hvad er problemet? En for lille bestand eller for stor bestand, eller et ønske om spredning af en bestand (eller evt. andre problemer).

Derefter:

- Et mål for planen, f.eks. ønsket bestandsstørrelse – eller spredning (eller andet).

Midler til at opnå planen:

- Kan være forbedringer eller ændringer af biotoper eller at øge henholdsvis reducere jagttrykket (evt. fredning).
- Løbende overvågning af bestanden.
- Løbende justeringer, f.eks. på jagttidens længde eller antal nedlagt vildt.
- Beslutningstagere, aktører og forskere deltager i hele processen, så alle er ikke bare informerede, men medansvarlige for arbejdet. Det giver en større gensidig forståelse og respekt, og alle bliver klogere.

Perspektivering:

- Hedepletvinge er en sommerfugl, som er truet på europæisk plan. Den lever få steder i Danmark, og der har manglet en overordnet plan, et mål, for hedepletvingens fremtid. Det har betydet, at myndigheder, som f.eks. Naturstyrelsen og kommunerne, ikke har arbejdet sammen om et fælles mål. Denne sommerfugl bliver nu genstand for adaptiv forvaltning – og det siger sig selv, at det involverer ikke jagten og jægerne, men en lang række andre faktorer for at sikre, at hedepletvingen også kan opleves af de generationer, der kommer efter os.

Hedepletvinge er en sommerfugl, som er truet på europæisk plan ... bliver nu genstand for adaptiv forvaltning

Foto: Naturvejleder Karin Winther, Vesthimmerlands Kommune.

- på gæssene. Og denne skruen op eller ned ser allerede ud til at blive aktuel, for den seneste optælling, foretaget i maj måned, viser, at bestanden nu er på 59.000, hvilket er lige omkring bestandsmålet.

- Jeg kunne godt have tænkt mig, at der var gået et par år eller tre, før vi nåede til målet. Der er noget, der tyder på, at en temmelig dårlig ynglesæson, kombineret med ændrede trækvaner om foråret, betyder, at

” Målet skal sikre, at der holdes et sikkerhedsnet under bestanden for kortnæbbet gås, som alle vel kan være interesserede i – dog især naturbeskyttere og jægere ”

Jesper Madsen

gæssene ikke opnår den fornødne opfedning, som er afgørende for deres chance for at yngle med succes. Og da ynglesæsonen i år heller ikke ser ud til at være gunstig, er der god

grund til at vurdere nøje, hvad der kan skydes af gæs i den kommende sæson.

Det overraskende fald i antallet af kortnæbbet gås får således forskerne til at kigge nærmere på og revurdere bestandsmodellerne og bliver dermed en bekræftelse af, at intet i denne verden er statisk, heller ikke forskernes viden. - Men fordelene ved adaptiv forvaltning er i denne sammenhæng, at vi rent faktisk opdager faldet i be-

standen hurtigere, end hvis vi ikke havde den løbende overvågning, og dermed kan vi også hurtigere gøre det fornødne, nemlig sørge for, at der udtages færre gæs af bestanden i den kommende sæson, siger Madsen. Tilmed fordrer udviklingen også, at forskerne skal gøre en indsats

for at forstå det biologiske „system“ bedre, så evnen til at forudsige udviklingen i bestanden forbedres.

Hvad skal ske?

Det næste bliver, at jagtorganisationerne i Norge og Danmark i samarbejde med myndighederne diskuterer, hvordan jagten på bestanden skal reguleres i den kommende sæson.

- I samarbejde med forskerne i de implicerede lande og amerikanske specialister har vi kigget nærmere på, hvor stort et udbytte vi skal lægge os på, for at sikre at bestanden holdes på det ønskede niveau. Forudsigelsen er, at der kan skydes 6.700 gæs – og til sammenligning blev der altså skudt 14.800 i 2014, så der er tale om en ganske mærkbar reduktion.

Her er vi måske ved kernen af det, der kan bekymre nogle jægere. Betyder adaptiv forvaltning reelt en form for centralisering af beslutningsprocessen og løbende ændringer, som vil være forvirrende for jægerne? Danske jægere er vant til, at jagttiderne i det mindste er de samme i en treårig, og nu på det seneste, fireårig periode.

- Jeg kan for så vidt godt forstå, hvis der er nogen, der bliver skeptiske i denne sammenhæng, hvor der foretages forholdsvis hurtige ændringer af jagttrykket, men vil så tilføje, at

for mange arter vil der ikke være et behov for årlige justeringer, fordi udviklingen i bestandsstørrelsen ikke er så markant. Og jeg ved også, at hvis det kom så vidt som til en fredning, så ville skepsissen i forhold til muligheden for at få jagt tilbage være stor i jægerkredse. Men der er jo lavet en „fair deal“ i forbindelse med forvaltningsplanen for kortnæbbet gås, og den tager højde for et bestandsmål og vil betyde større eller mindre jagttryk for at leve op til målet. Og skulle en fredning komme på tale, vil jagten bestemt blive aktuel igen, når bestanden er stor nok til at klare et jagttryk.

Bramgåsen

Udviklingen i de kommende år bliver sandelig spændende at følge. Men også hvordan adaptiv forvaltning måske

vil blive introduceret i forhold til andre vildtarter. Kronvildtet, som er en kontroversiel vildtart, der plager visse skov- og lodsejere, agerhønen og haren, der er under pres i det intensivt drevne landbrug, vil være oplagte emner.

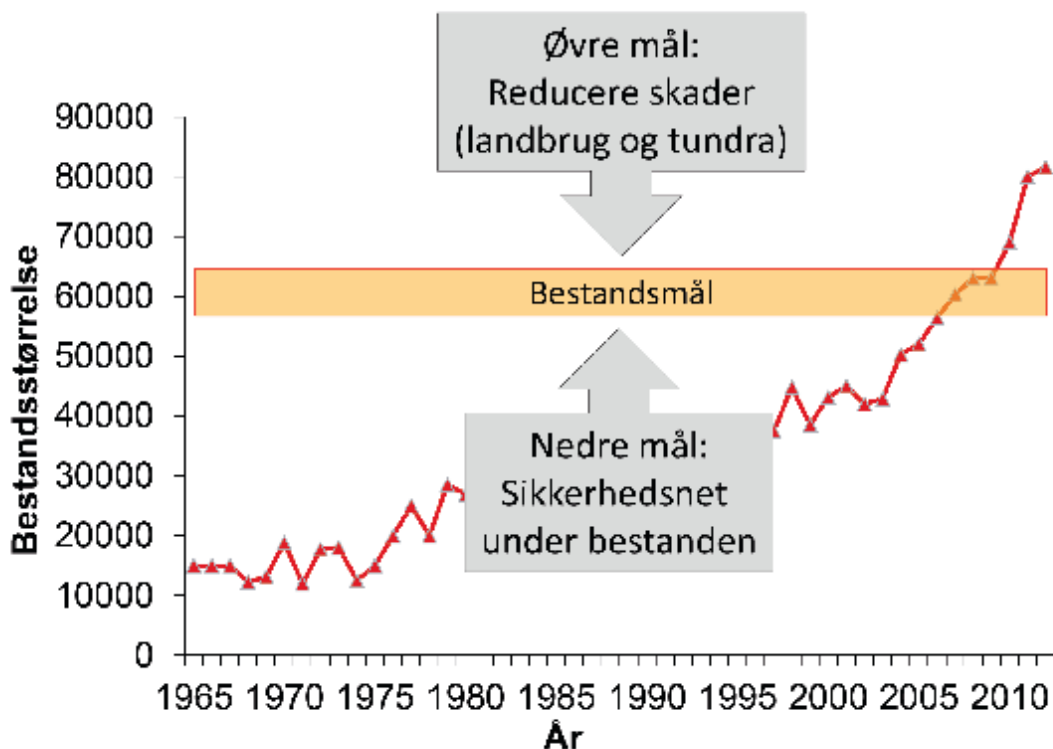
- Det er jo også en parodi, at vi har en forvaltningsplan, som handler om at reducere bestanden af kortnæbbet gås til 60.000 individer, samtidig med at vi ikke kan drive jagt på bramgåsen, der i dag udgør en bestand på over en mio. individer. Jeg har i samarbejde med Naturstyrelsen taget initiativ til en konference i oktober med deltagelse af en lang række lande i EU og forhåbentlig Rusland med henblik på at få udarbejdet en fælles indstilling, vi kan gå videre med at få bearbejdet i forhold til Vandfugleaftalen

(AEWA), hvor der holdes det treårige møde i november. Det er naturligvis en lang og sej proces, men det skulle gerne føre til, at der blev indført en harmoniseret jagttid på bramgåsen en gang i fremtiden. Og den skal i første omgang være adaptiv for at sikre, at jagten er velkontrolleret. Lad også dette være et bevis på, at adaptiv forvaltning bestemt ikke handler om jagtbegrænsninger, men snarere om forvaltning på et oplyst niveau.

Vi takker Jesper Madsen for indføringen i adaptiv forvaltning og håber, at konferencen vil rykke jagten på bramgås nærmere de danske jægere - og at du, kære læser, forhåbentlig ved lidt mere om, hvad adaptiv forvaltning er, hvis du holdt ud lige til denne linje!

stm@jaegerne.dk

Bestandsmål – sammensat af biologiske facts og værdier hos aktører

Kilde: Aarhus Universitet.

Professor Jesper Madsen benytter denne graf til at forklare bestandsmålet for kortnæbbet gås. Målet skal sikre, at der holdes et sikkerhedsnet under bestanden, som alle vel kan være interesserede i (dog især naturbeskyttere og jægere), og som samtidig sikrer, at problemerne ikke eskaleres ved en stor bestand. Det nedre mål er fastlagt ud fra en biologisk vurdering af bestandens bæredygtighed over for jagt,

mens det øvre mål er opstået som et kompromis mellem de forskellige aktører. Naturbeskytterne var først imod en øvre grænse („naturen skal have lov til at passe sig selv“), mens landbrugsinteresserne ønskede et endnu lavere mål for at holde markskader i skak. Naturbeskytterne kunne dog se, at de ikke nødvendigvis ønskede flere hundrede tusinde kortnæbbede gæs, da det kunne påvirke sær-

bar biodiversitet i Arktis. Det kunne også udløse krav om erstatninger og give konflikter, som ville skade naturbeskyttelsessagen (begrænsede midler til naturforvaltning ville gå til udbetaling af erstatninger i stedet for beskyttelse af naturen). Derved nåede den internationale arbejdsgruppe frem til de 60.000, som skal evalueres efter en 10-års periode. Det er en såkaldt „social konstruktion“!